

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII. V Ljubljani v saboto 16. septembra 1854.

List 74.

Nasadba hitro rastečega gojzdnega drevja.

Govorili smo v 72. in 73. listu „Novic“, da je živa potreba in skrajni čas, pomanjkanju gojzdnega drevja v okoliših. Povedali smo, kako naj bi umni kmetovavec ravnal, pridobiti si drevnega semena; kako naj bi z njim goličave in puste krajine vnovič obseval in po takem sebi in otrokom svojim potrebnega lesa preskerbel. Rekli smo poslednjič, da za tako nasajenje je posebno hitro rasteče drevje vgodno. Kakošno je to, in kako z njim ravnati, hočemo pa zdaj razlagati.

Les je ljudem skorej ravno tako neobhodno potreben, kakor kruh, in previsoka cena njegova v deželi zamore skorej ravno tako nevarna postati, kakor pomanjkanje živeža.

Gojzdi se tudi od leta do leta shujšavajo, da niso nikakor ne, kar so nekaj bili. Tega so njih nevedni in zanikerni posestniki krivi. Šaj pušajo ti gojzde popolnoma zginiti in odumreti; njim ni mar lesa nasaditi po semenu. Vedno ostanejo stari kopitneži, poznajo in imajo le tako lesovje, ktero sila počasi raste, da bi mogel človek 90, 100, 150 in še več let čakati in doživeti, preden da bi popolnoma odraščeno drevje dobil.

Borovje, smrečje, bukovje, hrastje in drugo domače drevje, ktero smo dozdej redili, raste sila počasno. Od takega drevja je le pozno dobiček pričakati, temoč komej bodo naši otroci in otrokov otroci kakšino korist imeli, če mi zdaj borovo, bukovje ali hrastovo seme sejemo. Les po semenu zrediti je pa vendar nar večja potreba današnjih dni *).

Kaj je tedaj storiti? Rekli bodo marsikteri: „Šaj mi ne moremo narediti, da bi drevje hitreje rastlo, kakor navadno raste“. Res je taka, prijatli; tega mi ne moremo storiti. Mi pa moremo in moramo prizadevati si, sejati tudi drevje, listnato drevje in šilovje, ktero hitreje raste, kakor naše dosedanje — tako drevje namreč, ktero že v 12, 15, 20 do 30 letih se sekati dá. Ko bi mi tako drevje nasadili, imeli bi od njega dobiček že mi, pa ob enem bi bilo tudi za naše otroke poskerbljeno. Od takega drevja hočemo tedaj tukej govoriti.

Eno najkoristniših in najhitreje rastečih drevés je

1. navadna akacia.

Govorilo se je scer v „Novicah“ že mnogokrat od tega drevésa; ker pa dobre stvari se ne morejo prehvaliti, hočemo tudi mi od nje kaj povedati in prej povedanemu vendar še kaj novega in koristnega dostaviti.

Akacia, tudi signojka imenovana, je per-

*) S tem nočem reči, da bi zanemarjali smrečje, hrastje in drugo tako lesovje, ktero bo zmiraj potrebno in naj bolj obračunano. Pis.

votno v severni Ameriki doma. Ob vladanju kralja Henrika IV., okoli leta 1600, bila je na Francoskem prvič iz semena zrejena. Potem se je počasi po celi srednji Evropi bila zaplodila noter do južne Sibirije v Aziji. Privadila se je tedaj že davno podnebja in sveta evropskega. Drevja tega je pa več sort, ktere kot lepšavne drevésa ljudje po vertih redijo. Tudi navadna akacia je eno nar lepših drevés za gaje in javne verte, in njeni izverstni les priporoča zlo nasajenje njeno na veliko kot gojzдно drevo.

Akacia raste 60 do 80 čevljev visoka, ter zamore 8 do 12 čevljev debela postati. Na vejah ima močno ternje; listje je lepo zeleno, podolglato; belo cvetje prikaže se mesca junija, diši prijetno, ter visi v lepih grojzdičih doli; kader ocvetè, zapusti plošnato stročje, v katerem je mnogo obisticam podobnega, nekoliko vkup stisnjenega semena.

Navadna signojka se dá iz semena pomnožiti; pa tudi iz koreninskih scimkov, kterih obilno poganja, kader je nekoliko bila odrasla. Iz semena se dajo pa že v prvem letu sadeži 5 do 6 čevljev visoki zrediti; zatorej je tudi odreja iz semena, ker je nar hitrejša in nar gotovša, tudi nar bolj navadna.

Sejati pa seme je treba konec zime ali začetka pomladi v lahko in nekoliko osojno zemljo. Ko bi suša nastopila, ter dalj časa terpela, naj se poliva setev od časa do časa, ter naj se pleve pridno. (Nar bolje je seme sejati koj ko je dozorelo jeseni. Vsejano seme je pa treba dobro zatlačiti in na zimo lahko pokriti.) Že v drugem, gotovo pa v tretjem letu dobimo prav lepe semenjake, kteri se dajo na druge kraje presaditi. Pri tem akacia raste skorej v vsaki zemlji, tudi na peščenju, če je ta le plitvo s černo parstjo pokrita: kajti korenine njene ne segajo zlo v globoko, temoč razprostirajo se široko pod poversino.

Akacia raste veliko hitreje od vsega drugega terdega lesa. Ni nič nenavadnega najti 15 let starih drevés, ktere včasih zrastejo v okrogu poltretji čevlji debele; navadno postanejo pa še le v dvajsetem letu tako močne. Le tej neprijetnosti je podveržena akacia, da jo vetrovi lahko razlomijo; tudi ni dobro na mejah žitnih polj jo saditi, ker njene daleč segajoče korenine bi se preveč po njivah zaplodile. (Konec sledi.)

Gospodarske skušnje.

Kakošna zemlja za terto?

Sloveč vinorejec na Rajnu je po večletnih skušnjah naznanil, da le zemlja je tega kriva, ako se marsiktera žlahna terta tu in tam dobro ne sponaša, tako rivček (Riessling) in španjol (Gutedel) hoče na vsako vižo imeti peščeno zemljo in le v taki rodi dobro grojzde; muškát vsih sort hoče ilovnato zemljo in le v ti dobro rodi. Prilivati

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII. V Ljubljani v sredo 20. septembra 1854. **List 75.**

Nasadba hitro rastečega gojzdnega drevja.

(Konec.)

Akoravno pa akacia hitro raste, je njeni les vendar prav terd in težek; rumen je in tamnožilast; je gost, se dá dobro skobljati in krasno gladiti. Vse to so lastnosti, ktere ga mizarjem in strugarjem prav vgodnega storé. Tudi za stavbe je prikladen, ker drevó precej močno zraste. V zjedinenih amerianskih deržavah rabijo ga za razne dela pri izdelovanju ladij; tudi, ker zlo nerad gnjije, za temeljne kole in za ograje, posebno v vodi; tukaj ostaja 30 in več let zdrav in krepak. Jako dober je ta les tudi za kurjavo.

To drevó poganja ob enem mnogo véj in ogrank. Popraševal sem za to, in povedal mi je nek gojzdnar, da na Francoskem take močne veje že davno rabijo za tertne kole. V ta namen odsekajo akacie vsako 3. leto tikoma tál. Ako se višje odčesnejo, dobi se po 18 letih strom, iz kterega se dajo 9 do 10 palcov široke dile izžagati; protje, ki ostane po odčesnjenji, so za kurjavo dobre derva. Protje (in les) akacijno gorí in greje pa bolje, ko bukovina. Les daje nagel in velik ogenj in terpečo žerjavico. Listje, ker se ga ne dotaknejo merčesi, je prijetna klaja živini.

Semena in sadeža tega prekoristnega drevja je lahko in povsod dobiti. Pri reji je pa treba gledati na dvé reči. Pervi, ker to drevo mnogo pokrajnih ogrank poganja, se morajo te tri- do štirikrat poleti odrezati, in le majhen veršec pustiti, sicer bi stranske ogranke overale drevesu kviško rasti; to bi — kakor kopinje — potem bolj na široko, kakor na visoko poganjalo.

Drugi, kodar akacia stoji, tam se dá težko več iztrebiti. Ker njene korenine nikoli ne poginejo, vedno poganjajo novo mladiče. Torej se mora kmetovavcom svetovati, da bi akacie na treh krajih takole odločili: na enem mestu naj bi pustili visoke, da bi od njih dobili les za bruna, tramove, dile in v prihodnje tudi derva za kurjavo; na drugem kraji naj bi redili akacie za sekati, da bi imeli plotne kole, tike itd.; na tretjem kraji bi utegnili napraviti sadišče takih drevesic, ktere bi na korenini sekali, ter za dervarenje rabili.

Tudi obroče za sode dajo akacie. Treba je pa, kakor hitro so posekane, razcepiti jih, ker bi v malo dneh se tako utverdili, da bi jih razklati več ne mogli.

Prav hitro se napravijo živice iz akacij, in kmalo dajo zabrano poljem in dvoriščem; vendar so živi plotovi iz belega gloga boljši.

Cvetje in skorja vejic dasta tudi zdravila. Zeleno listje je pa živini prijetna klaja; tudi se dá sušiti in za zimsko kermo hraniti. J. Š.

Gospodarske skušnje.

Zarujavelo senó.

Stara reč je že, da v deželah, kjer živinoreja na visoki stopnji stoji, kakor v Švajci, Holandii, na Angleškem in po več dolinah Salcburškega s tako imenovanim zarujavelim senom (Braunheu) živino kermijo. Napravljajo pa to seno tako, da nakošeno mervo ali travo, dokler ni še popolnoma suha, ali v velike kopice terdo natlačijo ali pa tudi v proste senike spravijo. Posebno poslednji čas so jéli Angličani na to vižo si seno napravljati, in zdeje že tri leta ravnaajo tudi tako s senom v Laxenburg-u, ki ga nakosé na senožetih cesarjevih. Ker se je po teh skušnjah poterdilo, da tako seno je veliko tečnije za živino, so začeli preteklo leto tudi tako z njim ravnati v kobilstvih na Českem in na Ogerskem. V Laxenburg-u so seno po navadi pokosili in ko je na pol suho bilo, so ga v velike, spodej širje zgoraj ožje kopice (po 500 centov v eno kopico) zložili in terdo pohodili in natlačili, čez kopico pa iz slame streho napravili. Naj več je pri tem delu na tem ležeče, da se merva ob pravem času, da ni še premokra pa tudi ne že preveč suha, v kopice spravi. To pa se dá le po skušnji naučiti. Tako na pol suho seno se v kopicah močno sogreje in tako rekoč zavrè, kar v velicah kupih več mescov terpi. Tako seno se spremeni v rujavo terdljato klajo, ki diši kakor kruh; konji ga raji jedó kakor navadno mervo ali travo, ker je boljšega duha in okusa. Ker se je zarujavelo seno tako dobro poterdilo, se bo poskuševala ta naprava še dalje, da se do dobrega zvé: za koliko prekosí seno navadno.

Mazila zoper gosence na drevji.

V zboru vertnarske družbe v Bonu na Pruskem je grajšak Moll naznanil, da z naj večjim pridom že veliko let gosence s sledečim mazilom z drevés odganja: za mlajše veje napravi mazilo iz $\frac{1}{3}$ kolomaza (šmira) in $\frac{2}{3}$ črnega mjila (zajfe), — za deblo in močnejše veje pa $\frac{1}{3}$ premogovega katra in $\frac{2}{3}$ črnega mjila. Vsaka zmes se posebej v pripravi posodi (v kakem sodcu) s toplo vodo tako dolgo premešuje, da je vse skup kakor črnkasta barva, s katero, kakor z zidarskim čopičem zidovje, se potem drevje namaže. Rekel je mož, da tudi zajec se ne dotakne tako namazanega drevja, zato, ker mu smerdí.

Brezovo seme.

Kadar brezje dozori, se take vejice, ki imajo več semena, skerbno odrežejo in v majhne rahle butarce zvežejo in čez late na suhih in zračnih pôdih obesijo. Seme se še le spomladi ravno pred setvijo osmuče, kolikor se ga potrebuje; skoz 3 leta se dobro rodovitno ohrani.

Kako stoji z letošnjim hmeljem.

Hmelj v Sácu na Českem in v okolici nje-